

**TARİH ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERDE KULLANDIKLARI YÖNTEM-TEKNİKLER
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ) ¹**

***HISTORY TEACHERS' OPINIONS ABOUT THE TECHNIQUES AND METHOTS THEY
USE IN THE COURSE) (ERZURUM SAMPLE)***

Ayben NALBANTOĞLU

Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Doktora Öğrencisi,
Erzurum/TÜRKİYE

ÖZET

Bu araştırma ile tarih öğretmenlerinin derslerde kullandıkları yöntem-tekniğin neler olduğunu ortaya koymak ve kullandıkları yöntem- teknikler hakkındaki görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiş olup, öğretmen görüşlerini ortaya koyabilmek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde görev yapan lise tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler yazıya geçirilmiş ve verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda genel olarak; öğretmenlerin tarih dersinin daha çok geleneksel amaçlar için öğretildiği görüşünde oldukları, lisans eğitimlerinde ve pedagojik formasyon sertifika programında aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili dersleri yetersiz buldukları belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada tarih öğretmenlerinin derslerinde ağırlıklı olarak geleneksel öğretim yöntem-tekniğine yer verdikleri, çağdaş öğretim yöntem-tekniğine ise nispeten yer verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yöntem-tekniği uygularken karşılaştıkları sorunların ise öğrencilerin ilgi ve isteksizliği, müfredatın yoğunluğu ve zaman sıkıntısı, öğrenci seviyesinin istenilen düzeyde olmaması olduğu anlaşılmıştır. Tarih öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri yeterince takip etmedikleri de araştırmayla elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih dersi, tarih öğretmeni, öğretim yöntem – teknikleri.

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the methods - techniques used by the history teachers and to determine their views on the methods - techniques they use. In this context, a qualitative approach was adopted in the research and interview method was used to reveal the views of teachers. The population of this study consists of high school history teachers working in Erzurum city center. In the study, a sample based on maximum diversity was created. In the research, semi-structured interview form was used as data collection tool. The data obtained as a result of the research was transcribed and content analysis method was used to analyze the data.

According to the findings of the research; It was determined that the teachers thought that the history course was taught for traditional purposes and found the courses related to the teaching methods and techniques they took in undergraduate education and pedagogical formation certificate program insufficient. In addition, it has been found that history teachers mostly use traditional teaching methods and techniques, while contemporary teaching methods and techniques are relatively included. It was understood that the problems faced by the teachers when applying the methods and techniques were not interest and desire of the students, the intensity of the curriculum and time shortage. As a result of the research, it was understood that history teachers did not follow the studies and developments related to teaching methods and techniques adequately.

Key Words: History lesson, history teacher, teaching methods – techniques.

¹ Doç. Dr. Aydın GÜVEN'in danışmanlığında Ayben NALBANTOĞLU tarafından hazırlanan "Tarih Öğretmenlerinin Derslerde Kullandıkları Yöntem Teknikler Hakkındaki Görüşleri (Erzurum Örneği)" isimli yüksek lisans tezinden üretilen bu makale, 5-8 Eylül 2019 tarihleri arasında İKSAD tarafından Erzurum'da düzenlenen "4. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi"nde bildiri olarak sunulan çalışmanın geliştirilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Eğitim toplumları değiştirerek onlara belirli amaçlar doğrultusunda yön veren bir süreçtir. Bu yönüyle eğitim bütün toplumlar için vazgeçilmez bir olgudur. Çünkü bireylerin dünya görüşleri eğitimle şekillenir ve kalkınmayı, ilerlemeyi sağlayacak insan gücü de eğitim süreciyle yetişmektedir. Bu bağlamda ülkelerin sahip olduğu bütün sistemlerin (sağlık, ekonomi, adalet, ulaşım ve siyasi) gelişmesi ve işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi eğitime verdikleri öneme ve bu doğrultuda eğitim anlayışlarında çağı yakalamalarına bağlıdır (Bilen, 2002, s.3). Dünyadaki gelişmiş ülkelerin eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşması bir tesadüf değildir. Bu noktada bir ülkenin sosyo-ekonomik boyutta kalkınması bireylerin aldıkları nitelikli ve sürekli bir eğitime bağlı olmaktadır (Çakmak, 2008, s. 34-35).

Her alanda hızlı bir değişimin yaşandığı çağımızda her şey sürekli bir değişim ve gelişim içinde bulunmakta, hiçbir şey durağan kalmamaktadır. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda yaşanan değişim doğal olarak eğitim alanında da değişimi zorunlu hale getirmektedir (Balay, 2004, s.67). Bu çerçevede artık ülkelerin bilim ve teknolojiye olan katkılarının onların gelişmişlik düzeylerinin göstergesi haline gelmesi ülkelerin eğitime gereken önemi vermelerini ve eğitim sistemlerini 21. yüzyıla uygun bir şekilde düzenlemelerini gerekli kılmaktadır (Arsal, 2004, s.104). Çünkü artık içinde bulunduğumuz yüzyılda eğitim öğretim etkinliklerinde hazır paket bilgilerin öğrencilere sunulması ve öğrencilerin de bu bilgileri sorgulamadan kabul ederek ezberlemesi bir değer taşımamaktadır. Dolayısıyla artık öğrencinin hızla artan ve çabucak eskiyen bilgi karşısında her şeyi bilmesi değil; ihtiyacı olan bilgiye nasıl ve nereden ulaşacağını öğretilmesi önem kazanmaktadır (Yetim ve Göktaş, 2004, s.544). Bu durumda öğrencinin öğrenmeyi öğrenmesini gerekli kılmaktadır (Balay, 2004, s.75). Bu doğrultuda 2005 yılından itibaren eğitim sistemimizde öğrencinin bilgiyi önceki öğrenmelerine ve alışkanlıklarına dayalı olarak oluşturması ve yorumlaması temeline dayanan öğrenci merkezli bir yaklaşım olan yapılandırmacı anlayış benimsenmiştir (Çınar, Teyfur ve Teyfur, 2006, s.53). Ülkemizde eğitim-öğretim anlayışında yaşanmaya başlanan paradigma değişikliği ile 2005 yılından itibaren geleneksel davranışçı yaklaşımdan yapılandırmacı anlayışa doğru bir geçiş yaşandı. Bu bağlamda 2007 yılında hazırlanan tarih öğretim programıyla öğrencilere, “tarihin sadece siyasi değil, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları kapsadığını fark ettirerek hayatın içinden insanların da tarihin öznesi olduğu bilincini kazandırmak” ve öğrencilerin “tarih alanında araştırma yaparken tarih biliminin yöntem ve tekniklerini, tarih bilimine ait kavramları ve tarihci becerilerini doğru kullanmalarını sağlamak” amaçlandı (MEB, 2007). Yapılandırmacı anlayışın bir yansıması olarak 2011 yılında yapılan değişikliklerle tarihsel düşünme becerilerine ayrıntılı bir şekilde verildi ve 2017 yılında yapılan yeni değişikliklerle de tarihsel düşünme becerileri programın alana özgü yeterlilik ve beceriler kısmında yer aldı. Bu beceriler şu şekilde sınıflandırıldı: Kronolojik düşünme becerisi, tarihsel kavrama becerisi, neden sonuç ilişkisi kurma becerisi, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisi, tarihsel analiz ve yorum becerisi, tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisi, tarihsel empati becerisi (MEB, 2018).Tarih öğretim programında yapılan bu değişikliklerle öğrencilerin tarih disiplinin kendine özgü özelliklerinin yani disiplin içi amaçlarının öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Ancak bu amaçlara geleneksel öğretim yöntem-teknikleriyle değil, öğrenciyi merkeze alan ve onu düşünmeye, sorgulamaya yönlendiren yöntem- tekniklerle ulaşmak mümkün olacaktır. Bu bağlamda öğrencilerin öğrenmeleri açısından en önemli unsur olan öğrenme-öğretme sürecinin niteliğinin artırılması önem taşımaktadır (Tan, 2005, s.76). Öğrenme-öğretme sürecinin niteliğinin artırılmasında öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama becerisi önemli bir belirleyicidir (Tok, 2007, s.162). Bu süreçte öğrencinin öğrenmesinden sorumlu olan öğretmen, klasik yöntem ve tekniklerin dışına çıkarak farklı yöntem ve teknikleri uygulamaya açık olmalıdır. Ayrıca öğretmen kullandığı hangi yöntem olursa olsun onu etkili bir şekilde kullanmaya çalışmalıdır. Dolayısıyla öğretmen gerçek öğrenmelerin öğrencinin aktif katılımıyla uyarıcı açısından zengin ortamlarda oluştuğu gerçeğinden hareket ederek, öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye bu bilgiyi uygulayabilecek

beceriye ve esnekliğe sahip olmalıdır. Çünkü iyi bir eğitim, öğretebilme konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip nitelikli öğretmenlerle gerçekleşecektir (Yıldızlar, 2009, s.7).

Öğrencilerin yaşadığı dünyadaki hızlı değişime yabancı kalmayan, kendisini ifade eden, özgün ve çok boyutlu düşünebilen, karşılaştığı problemleri çözebilen, kendisiyle ve çevresiyle barışık ve yaşam karşısında yeterli olabilen bireyler olarak yetişmeleri için sınıf ortamında bu özellikler kazandıracak yaşantılar geçirmeleri gerekmektedir. Bu yaşantıları şekillendiren en önemli unsur da öğretmenin derste tercih ettiği yöntem ve tekniklerdir. Bu bağlamda öğretmenler öğrencileri öğrenme sürecine dâhil eden, yalnızca bilgi edinmekten ziyade bunları içselleştirip farklı durumlarda uygulayabilmesini, düşünmesini, araştırmasını, sormasını, sorgulamasını, yeni fikirler üretmesini sağlayacak yöntem ve teknikleri tercih etmelidirler. Çünkü artık günümüzde öğrenciye bilgi depolamaktan çok; öğrenciye bilgiye ulaşma ve karşılaştığı problemleri çözme becerisinin kazandırılması önem kazanmıştır (Çelikkaya ve Kuş, 2009, s.743). Dolayısıyla bilgi toplumunda bireylerin düşünme becerilerinin gelişmesi bağımsız ve sorgulayıcı düşünebilmeleri, üretken ve yeniliklere açık olabilmeleri, toplum ve dünyanın problemlerine duyarlılık göstermeleri beklendiğinden öğretim sürecinde bireylere bu beceri ve özellikleri kazandırabilecek yöntem ve tekniklerin seçilmesi önem arz etmektedir (Erciyeş, 2007, s. 182). Bu bağlamda yaşam boyu öğrenen, edindiği bilgi ve beceriyi hayatına yansıtan bireylerin yetiştirilmesinde öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler büyük öneme sahiptir (Çelikkaya ve Kuş, 2009, s. 743).

Öğrencilerin genel olarak tarih derslerini ezber gerektiren ve zevk alınmadan öğrenilen bir ders olduğu yönündeki anlayışlarının değişmesi için öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini yeri ve zamanına göre etkili bir şekilde kullanma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin sahip olduğu öğretim yöntem ve teknik bilgi ve becerisi tarih öğretim programlarında yer alan amaçlara ulaşılmasında da etkili olacaktır. Bu noktada tarihi düşünme becerilerini geliştirmek, öğrencilerin tarihi, önyargılı olmayan; sorgulayıcı ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlamak, günümüzü daha iyi anlamak ve yorumlamak için ihtiyaç duyulan değişim – süreklilik, çatışma- barış, göç – yerleşme gibi temel kavramları kavratmak ülkemizde tarih öğretim programlarının genel amaçları arasında yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015). Bu noktada öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri hakkında sahip oldukları bilgi ve uygulama becerisi bu amaçlara ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, tarih öğretmenlerinin derslerde kullandıkları yöntem-tekniklerin neler olduğunu ortaya koymak ve kullandıkları yöntem - teknikler hakkındaki görüşlerini belirlemektir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tasarım Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma; “*gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir*” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39).

Araştırmada nitel araştırma modellerinden olgu bilim modeli kullanılmıştır. Olgubilim olarak da adlandırılan fenomenoloji olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemidir (Akturan ve Esen, 2008, s.83). Araştırmada öğretmen görüşlerini belirleyebilmek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. “Görüşme, (interview) tekniği bir konu hakkında, ilgili kişi (lerden) sorulacak sorular çerçevesinde bilgi almaktır” (Aziz, 2008, s. 84). Görüşme yönteminin belirleyici özelliği görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya koymasındadır (Kuş, 2003, s.87).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde görev yapan lise tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini bu evrenden tesadüfi (seçkisiz) olarak seçilmiş 20 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden 15' i erkek, 5' i ise kadındır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Hem araştırmanın kuramsal temelini hem de mülakat sorularının hazırlanmasında ilgili literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanmış yarı yapılandırılmış mülakat formunun pilot çalışması 2013 Eylül ayında yapılmıştır. Yapılan pilot çalışmasının sonunda elde edilen veriler ilgili alan uzmanları tarafından incelenerek görüşme sorularında gerekli değişiklikler yapılarak, mülakat formuna son şekli verilmiş ve görüşmeler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler yazıya geçirilmiş ve verilerin çözümlenmesi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler okunarak incelenmiş, elde edilen veriler doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kodlar, araştırmanın problemlerine göre ayrılan kategorilere kodlanmış ve öğretmen görüşleri frekans ve yüzde değeri şeklinde tablo haline getirilmiştir. Veriler sunulurken öğretmen görüşlerinden birebir alıntılar yapılmıştır. Yapılan alıntılarda öğretmenlerin gerçek isimleri değil, E₁, B₁ gibi kodlar kullanılmıştır. Öğretmenler yarı yapılandırılmış mülakat formunda yer alan bazı sorulara birden fazla görüş belirtmişler veya hiç görüş belirtmemişlerdir. Bu yüzden hazırlanan tablolardaki frekans ve yüzde değerlerinin bir kısmı öğretmen sayısını değil, öğretmenlerin o soruyla ilgili toplam görüş sayısını ifade etmektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Tarih Öğretmenlerinin Tarih Dersinin Amaçları Hakkındaki Görüşleri

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine tarih dersinin amaçları ile ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular frekans ve yüzdeleri ile birlikte aşağıda tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Tarih öğretmenlerinin tarih dersinin amaçları hakkındaki görüşleri

Görüşler	f	%
Geçmişten ders alma ve geleceği şekillendirme	15	25
Nitelikli insan yetiştirme	11	19
Milli birlik ve beraberliği sağlama	7	12
Vatan sevgisi oluşturma	6	10
Tarih bilinci oluşturma	6	10
Değer aktarımını sağlama	5	9
Üst düzey düşünme becerilerini geliştirme	3	5
Genel kültür verme	3	5
Diğer	3	5

Tablo 1' de görüleceği üzere görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin tarih dersinin amaçları hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Sorusuna verdikleri en sık cevap, geçmişten ders alma ve geleceği şekillendirme olmuştur. Bu görüşte olan B₃ “Sadece tarihsel değil, kişisel tarihimiz olarak da hani nasıl tecrübelerimiz bize yol gösteriyor aynı şekilde tarihinde o boyutu olduğuna çok inanıyorum. Tabi ki geleceği yönlendirmek. O şekliyle....Ders almak çoğunlukla. Yani düşüştüğün bir hataya tekrar düşmemek, dostunu düşmanı belki tanımak” demiştir.

Öğretmenlerin tarih dersinin amaçları hakkında en sık belirttikleri ikinci görüş ise nitelikli insan yetiştirmedir. Bu görüşü belirten öğretmenlerden B₅, “Tabi bunun dışında çok yönlü düşünmeyi; öteki, farklı milletlerin bakış açısını kendimize göre, kendi milletimize göre bakış açısını değil sadece. Farklı milletlerin, farklı toplumların bakış açısını, kültürlerini, yaşam biçimlerini öğrenmesi de öğrenciye çok şey katar diye düşünüyorum” demiştir.

Milli birlik ve beraberliği sağlama öğretmenlerin tarih dersinin amacı olarak en sık belirttikleri üçüncü görüştür. Bu görüşte olan E₆ düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: *“Sonuç itibariyle aidiyet şuuru, mensubiyet duygusu birlikte yaşamın temel kaynaklarının bulunduğu bu alan özellikle sosyal, kültürel bakımdan öğretilmesi için çok önemli bir dal. Sonuç itibariyle hani bu gün ki toplumsal sıkıntılarımızın en önemli nedenlerinden biridir yani, insanları ve toplumu ortak bir payda da buluşturan tarih şuurudur, milli bağlılıktır”* demiştir.

Vatan sevgisi oluşturma tarih dersinin amaçları içinde dördüncü sırada ifade edilen görüştür. Bu düşüncede olan öğretmenlerden E₁₀ *“Öğrenciyi geçmişinde vatan sevgisi, memleket sevgisi, bayrak sevgisi oluşturma ve vatanına, milletine, devletine bağlı bir birey olarak ortaya çıkma daha faydalı, daha pragmatist bir yapıda birey yetiştirme olarak algılıyorum ben tarih dersinin amacı olarak”* demiştir.

Tarih dersinin amaçları arasında dile getirilen beşinci görüş tarih bilinci oluşturma görüşüdür. Bu görüşte olan B₄ *“Yani, tarih dersi amaçları toplumun geçmişini öğrenmesi, bireylerin kendi geçmişlerini, toplumların geçmişlerini öğrenmeleri, milletlerini daha iyi sevebilmeleri nereden geldik, nereye gidiyoruz sorusuna cevap verebilmeleri için, genel kültürlerini geliştirebilmeleri için faydalı hani kültürel birliğin oluşturulabilmesi için, millet olma bilincinin oluşması için faydalı olabilecek ders”* diyerek düşüncelerini belirtmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenler altıncı sırada tarih dersinin değer aktarımını sağlama amacını taşıdığını da dile getirmiştir. Bu görüş de olan E₇ düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: *“Yani bunun üzerinden ahlaki değerler kazandırmada tabi var. Hani bazen tarih şahsiyetleri ön plana çıkararak kişilere belli bir karakter kazandırmayı amaçlıyoruz. Tarih dersinin amaçları içerisinde de doğal olarak bu var.”*

Tablo 1’de görüleceği üzere tarih öğretmenleri tarih öğretiminin üst düzey düşünme süreçlerini geliştirmeye yönelik bir amaç taşıdığını da düşünmektedir. Bu görüşte olan E₈ *“... Öğrenciyeye aynı zaman da öğrenci de analiz sentez yeteneği geliştirmek tarih dersi için çok önemli.”*

Görüşme yapılan öğretmenlerden 3’ü ise tarih öğretiminin genel kültür verme amacını taşıdığını belirtmiştir.

Tablo 1’de öğretmenlerin “diğer” olarak belirttikleri görüşlerden birisi şöyledir:

“... Bu sosyal dayanışmayı sağlamak adına aynı zamanda diğer ilimlerle hani bir ortak noktası olduğu düşünüldüğünde diğer ilimlerinde öğrenilmesini kolaylaştıran bir sosyolojidir, psikolojidir, işte coğrafyadır, yani onların da bir ön hazırlığı durumundadır yani tarih öğrenmek”. (B₁)

Elde edilen bulgular görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin, tarih dersinin daha çok geleneksel/disiplin dışı amaçları gerçekleştirmek için öğretilmesi gerektiği düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerden yalnızca 3’ü tarih dersiyle üst düzey düşünme becerilerini geliştirmenin amaçlandığını belirtmiş ve tarih öğretiminin disiplin içi amaçlarına vurgu yapmıştır.

Dilek (2002) tarih dersinin geleneksel amaçlar için öğretilmesinin, bilimin doğrudan veya dolaylı olarak topluma katkısı olduğunu görüşünü savunan pozitivist yaklaşımı yansıttığını belirtir. Bu bakış açısında bilimsel geleneğe uygun olarak tarihin topluma ve bireye pratikte fayda sağlaması fikri ön plandadır ve tarih bireyin vatandaşlık eğitiminde bir araç olarak algılanmıştır (s.32-33). Bu bağlamda *“devletlerin ve toplumların vatandaşlığa yüklediği anlamlar farklılıklar arz etmesine rağmen, tarihin vatandaşlık eğitimi kapsamında ulusal duyguların gelişmesine, insan hakları, demokrasi ve kültürel kimliğin geliştirilmesi vb. gibi birçok öğeyi seçilmiş olay ve olgularla beslediği düşünülmektedir. Bilimsel faydacılık adına uygulanan bu politika, yine tarihin bilimselliği hakkında düşünen birçok bilim adamının karşı çıktığı bir husustur”* (Dilek, 2002, s.33). Bu çerçevede bilimsel anlamdaki paradigmatik değişiklikler pozitivism sonrası ortaya çıkan yapısalcı yaklaşımların etkisiyle tarihin doğasının, amacının yeniden sorgulanmaya başlanması tarih öğretiminin de tüm boyutlarıyla yeniden

gözden geçirilmesine zemin hazırladı. Bu bağlamda tarih öğretiminin geleneksel amaçlarına ek olarak öğrencilere tarihsel düşünme becerilerini dolayısıyla tarihçilik becerilerini kazandırmayı amaçlayan tarihin disiplin dışı amaçları gündeme geldi. Bu noktada Lee (1984,1991), Dickinson ve diğerleri (1978), Fines (1994), Andretti (1993) ve Slater (1995) gibi bilim insanları tarihin araştırmalara kapalı nesnel doğru olarak ele alınmasını eleştirerek bunu sorun olarak görürler ve bu sorunun tarihin genellikle disiplin dışı amaçları için öğretilmesinden kaynaklandığını ifade ederek, tarih öğretiminde disiplin dışı amaçlar ve disiplin içi amaçlar arasında bir uyum sağlanması gerektiğini vurgularlar (Dilek, 2002, s. 34). Esasen tarih öğretimi disiplin içi amaçlar için öğretildiğinde öğrencilerin kazanacakları düşünsel beceriler onların sorumluluk sahibi, farkındalığı yüksek bireyler olarak yetişmelerine zemin hazırlayarak öğrencilerin vatandaşlık eğitimlerine de katkı sağlayacak ve dolayısıyla tarih öğretiminin disiplin dışı amaçlarının gerçekleşmesi ne de yardımcı olacaktır.

5. TARİH ÖĞRETMENLERİNİN LİSANS EĞİTİMİNDE ALDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİYLE İLGİLİ DERSLERİN YETERLİLİĞİ VE PEDAGOJİK FORMASYON SERTİFİKA PROGRAMINDA ALINAN ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİYLE İLGİLİ DERSLERİN KENDİLERİNE KAZANDIRDIKLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine lisans eğitiminde aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili derslerin yeterliliği hakkındaki görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Tarih öğretmenlerinin lisans eğitiminde aldıkları öğretim yöntem- teknikleriyle ilgili derslerin yeterliliği ve pedagojik formasyon sertifika programında alınan öğretim-yöntem-teknikleriyle ilgili görüşleri

Görüşler	f	%
Yetersizdi	13	65
Kısmen yeterliydi	5	25
Yeterliydi	2	10
Toplam	20	100

Tablo 2’de öğretmenlerin mezun oldukları lisans öğrenim programları ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda görüşme yapılan öğretmenlerin 7’si Eğitim Fakültesi mezunu, 9’u Fen – Edebiyat Fakültesi mezunu, 1’ i Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi mezunu, 3’ü ise Eğitim Enstitüsü mezunudur. Fen – edebiyat fakültesi mezunu olan 3 öğretmen tezsiz yüksek lisans yapmış, 6’sı ise pedagojik formasyon sertifika programı ile formasyon derslerini almıştır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere görüşme yapılan öğretmenlerin yarısından fazlası lisans eğitiminde aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili derslerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu görüşü belirten öğretmenlerin çoğu bu derslerde özellikle teorik bilgilerin ağırlıkta olduğunu ve derslerin uygulama konusunda yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşte olan E8 “Söyledim, maalesef şöyle tarih dersine aktarımı konusunda bir şey görmedik. En azından bizim zamanımızda. İşte diyorum ya yöntem ve teknikler hakkında teorik bir bilgimiz var, mustarip olduğum şey şu: tarih dersine aktarım konusunda örnek çalışmalar yapmadık. Ya bu da bizi sıkıntıya sokuyor” demiştir. Benzer düşüncede olan E9 ise “Yani dışarıdan ne kadar onun bilgi anlamında depolansanız da, sınıfla, öğrenciyle karşı karşıya kalmadığınız müddetçe onlardan dönüt almadığınız müddetçe ciddi anlamda öğretmen oldum diyemezsiniz. Okuldaki lisans eğitimi yeterli değil, yani yeterli değil. Bilgi anlamında hep kitap formatında işte kitaptaki bilgilerin karşı tarafa aşılması şeklinde bunların uygulamaya dönük ciddi anlamda hani verisini almadık biz almadığımız içinde öğretmenliğimizin ilk yıllarında tecrübesizliğimizin sıkıntılarını yaşadık” demiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden lisans eğitiminde aldığı öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili derslerin yeterli olduğu görüşünü belirten her iki öğretmende aldıkları derslerin teorik ve özellikle uygulama boyutunda yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu görüşte olan E10 görüşlerini şu şekilde dile ifade etmiştir: “Ders olarak yeterliydi, yani teori anlamında yeterliydi. Birde pratik uygulamada bizim okul yani eğitimini aldığım fakülte diğer fakültelerden çok öncelikli olarak öğretmen uygulama

modeline geçmişti. Yani önceden işte yarım dönem, iki ay staj uygulamasını biz işte bundan 15 – 16 yıl önce bir yıl boyunca uygulama o uygulamadan bir yıl önce okul içerisinde çeşitli kurslar, seminerler sunular yaparak, yani ders içerisindeki etkinlikte gösteriyorduk. Yani o öğrendiğimiz teorik bilgileri biz pratik de uyguluyorduk” demiştir.

6. TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH DERSLERİNDE KULLANDIKLARI YÖNTEM VE TEKNİKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine derslerinde kullandıkları yöntem ve teknikler ile ilgili görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular frekans ve yüzdeleri ile aşağıda tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerle ilgili görüşleri

Görüşler	f	%
Anlatım	20	24
Soru – cevap	19	23
Tartışma	13	16
Proje	8	10
Drama	6	7
Gezi	4	5
Grup çalışması	3	4
Benzetim	2	2
Örnek olay	1	1
Fotoğraf yorumlatma	1	1
Güdümlü okuma	1	1
Tombala	1	1
Kelime avı	1	1
Yap – çöz	1	1
Hızlandırılmış tur	1	1
Toplam	82	100

Tablo 3’te görüldüğü üzere görüşülen tarih öğretmenlerinin tamamı (20 kişi) derslerinde anlatım yöntemini kullandığını belirtmiştir. Öğretmenlerin anlatım yönteminden sonra ikinci sıklıkta kullandıkları yöntem - teknik ise soru – cevaptır. Soru – cevaptan sonra kullanma sıklığına göre tartışma, proje, drama, gezi, grup çalışması ve benzetim yöntem – teknikleri gelmektedir. Benzetimden sonra tarih öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin kullanma sıklığının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3’te görüleceği üzere elde edilen bulgulara göre tarih öğretmenleri derslerinde en fazla anlatım, soru – cevap ve tartışma yöntem ve tekniklerini kullanmaktadırlar. Bu da öğretmenlerin derslerinde çoğunlukla geleneksel yöntem ve teknikleri kullandığı göstermektedir. Ancak tablo 3’te öğretmenlerin tartışma (% 16), proje (%10), drama (%7), gezi (%5) yöntemleriyle ilgili görüşlerinin yüzdesine bakıldığında tarih öğretmenlerinin derslerinde çağdaş veya başka bir deyişle öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerine de yer verdiği görülmektedir. Bunlara ilaveten öğretmenlerden 3’ü grup çalışması, 2’si benzetim yöntem-tekniklerini kullandığını vurgulamış; 1’er öğretmen ise, derslerinde örnek olay, fotoğraf yorumlatma, güdümlü okuma, tombala, kelime avı, yap-çöz ve hızlandırılmış tur yöntem-tekniklerine yer verdiğini ifade etmiştir.

Burada belirtilmesi gereken bir başka noktada görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin büyük kısmının FATİH projesiyle beraber kullanılmaya başlanan akıllı tahtaların derslerin işlenişine zenginlik kattığını ifade etmesidir. Tarih öğretmenleri akıllı tahtada yer alan görsel ve sesli öğelerin kalıcı ve etkili öğrenmeler üzerindeki olumlu etkisinden ve akıllı tahtanın zamandan tasarruf etmeyi sağladığından bahsetmişlerdir. Bazı tarih öğretmenleri ise akıllı tahtanın dezavantajları üzerinde durmuştur. Bununla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Mesela FATİH projesinden sonra e görsel videolar, animasyonlar öğrencilere gösterebiliyoruz. Şekilleri, şemaları çok rahat gösterebiliyoruz, zaman kaybını önüyor en azından. Tahta kullanımından çok daha öte. Onun dışında işte öğrenciye uyarlayabileceğimiz, alıştırmaya yapma

şansımız var. İşin içine görsellik de girince alıştırma daha eğlenceli oluyor, öğrenci daha çabuk, işte derse katılıyor.”(B5)

7.TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH DERSLERİNDE KULLANDIKLARI YÖNTEM VE TEKNİKLERİ UYGULARKEN KARŞILAŞTIKLARI GENEL SORUNLARLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine derslerinde kullandıkları yöntem ve teknikleri uygularken karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin yöntem ve teknikleri uygularken karşılaştıkları genel sorunlar frekans ve yüzdeleri ile aşağıda tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları genel sorunlarla ilgili görüşleri

Görüşler	f	%
Öğrenci ilgi ve isteksizliği	10	15
Müfredatın yoğunluğu ve zaman sıkıntısı	8	12
Öğrenci seviyesinin istenilen düzeyde olmaması	7	11
Öğrenci ilgi ve dikkatinin dağılması	6	9
Okulun ve sınıfın fiziki yetersizliği	6	9
Öğretmenin yeterli bilgi ve uygulama becerisine sahip olmayışı	5	8
Öğrencinin derse çalışmadan gelmesi	4	6
Öğrencilerdeki öz güven eksikliği	3	5
Sınıfların kalabalık olması	2	3
Öğrencilerin dersin farklı yöntem ve tekniklerle işlenmesine yabancı olması	2	3
Dershaneler	2	3
Öğrencilerin tarih dersiyle ilgili sahip oldukları ön yargılar	2	3
Ders kitabından kaynaklanan sorunlar	2	3
Diğer	6	9
Toplam	65	100

Tablo 4’te görüldüğü üzere tarih öğretmenleri tarafından en fazla dile getirilen sorun öğrenci ilgi ve isteksizliğidir. Bu görüşte olan E2 “...öğrenciyi ister hale getirmek lâzım... yani öğrencinin okula neden geldiğini bilmesi lâzım... Eğer öğrenci ister hale gelmemişse, iş olsun diye okula geliyorsa, ne yaptığının farkında değilse, hangi metodu uygularsanız, uygulayın, başarılı olmak mümkün değil. Önce bir defa öğrenciyi ister hale getirmek lazım” derken; E10 ise “Bir kere karşılaştığım en büyük problem şu: öğrencinin, öğrencinin derse ilgi ve alâkasının kesilmesi en büyük sorun bu” demiştir.

Öğretmenler tarafından en fazla dile getirilen ikinci sorun ise müfredatın yoğunluğu ve zaman sıkıntısıdır. Bu görüşü belirten B5 “...müfredatı yetiştirme anlamında da sıkıntılarımız var, konularımız çok, ders saatimiz kırk dakika. Yani mesela kırk dakika ciddi anlamda bize göre yüklü bir konuyu anlatmak zorundayız, bunu yaparken de ister istemez bazen uygulamak istediğimiz yöntemleri es geçip düz anlatım yöntemi ve dikte ettirme yöntemini kullanıp geçebiliyoruz yani... Ders saatimiz ve müfredat bence uyumlu değil” demiştir. Benzer düşüncede olan E6 ise “Yani zaman sıkıntısı var, aslında burada yine dönüp dolaşıp müfredata geliyor... Yani konuları bu kadar yoğun bir şekilde müfredata yükleme yerine belli parçalar koyarak, belli ana konuları tespit ederek çocuğun yorum gücünü geliştirebilecek farklı parçalarla dersi işleme yöntemini bakanlık bir şekilde geliştirmesi lazım çünkü yani konudan konuya, konudan konuya adeta böyle bir adeta bir parkurda koşan yarışçı gibi, derste de ha bire koşuşturuyoruz, çünkü ara verdin mi yetiştiremiyorsun... Yani pedagojiyle bizim müfredatın da bu anlamda bir oturulup o eşitlenmesi lazım. Yani ya konular azaltılmalı ki o istenenleri yapabilelim” demiştir.

Tarih öğretmenlerinin en çok belirttikleri üçüncü sorun öğrenci seviyesinin istenilen düzeyde olmamasıdır. Bu görüşte olan E8 “Öğrencilerin seviyesi, diyorum ya eğer karşınızda hani her öğrenci bazı durumlarda en net ifade edeceğim şey, karşınızda bir duvar varsa hiçbir yöntem işe yaramaz. Ya çünkü şu yöntemlerde anlatım dışındaki bütün yöntemlerde ilerlememiz için ne yapmamız lâzım, öğrenciyle bir iş birliği içinde olmamız lazım. Ama şunu üzülerek söylüyorum öyle bazen öğrencilerimiz var ki okuma yazması yok. Lise 1 de okuma yazması yok. Biz bununla şimdi karşılıklı

iletişim halinde olamıyoruz, bir soru cevap yöntemini bile yapamıyorsun. Sadece düz anlatıyorsun, bazı sınıflarda. Ama bazı sınıflarda çok iyi...”

Öğretmenlerin dördüncü sırada belirttikleri sorunların ilki öğrenci ilgi ve dikkatinin dağılmasıdır. Bu görüşte olan E₁₀ “ Bir kere karşılaştığım en büyük problem şu: öğrencinin, öğrencinin derse ilgi ve alakasının kesilmesi en büyük sorun bu” demiştir.

Öğretmenlerin dördüncü sırada belirttikleri sorunların ikincisi ise, okulun ve sınıfın fiziki yetersizliğidir. Bu düşünceyi paylaşan E₈ “ ...Sınıfın fiziksel durumu mesela o sıraların o oturma yöntemleri vs. birçok yöntem vardır değil mi? Hani en çok uygulanabilirliği olan fiziksel konum dedik, sınıfın. Yani mesela şöyle hani diyelim, benim okuduklarım da bazı yöntemlerin bazı oturma şekilleri vardır. İşte “U” şeklinde, daire şeklinde, birbirinin yüzünü görerek karşılıklı görüş bildirme ama biz sınıfı o pozisyona sokamayız 40 kişilik sınıfta 40 tane sırayla. Küçük bir sınıfta ya da bir 20 kişilik sınıfta her türlü “V” şeklinde bir pozisyon aldırırsın, münazara için küçük küçük işte gruplar oluşturup ortada münazarayı yöneten kişinin olduğu, öğretmenin rehber olduğu bir sınıf yaratabilirsin. Hani her tarza göre sınıf yaratabiliriz ama şimdi onların hiç bir imkânı yok.”

Öğretmenlerin yeterli bilgi ve uygulama becerisine sahip olmamaları ise en çok belirttikleri beşinci sorundur. Bu görüşte olan E₈ “Yani belki de en önemlilerinden biri açık konuşayım, bizim yetersiz ve eksik bilgimiz çünkü yöntemlere yönelmemizi kısıtlıyor. Mesela bir öğretmen kendini en güvenli hissettiği derste yöntemi uygular” demiştir.

Tablo 3’te görüldüğü üzere öğretmenlerin en çok karşılaştıklarını belirttikleri yedinci ve sekizinci sıradaki sorunlar öğrencilerin derse çalışmadan gelmesi ve öğrencilerdeki öz güven eksikliğidir. Öğrencilerdeki öz güven eksikliği ile ilgili olarak E₃ “Çocuklarda öz güvensizlik var, mesela çocuğu kaldırıp konu anlattırmak istediğin zaman, bazı çocuklarımızda utangaçlık var, çocuk konuyu biliyor, ama diyor ki hocam diyor, ben konuştuğum zaman kızarıyorum, utanıyorum, öz güven eksikliği demiş olduğum bu” demiştir.

Öğretmenlerin en çok karşılaştıkları dokuzuncu sırada yer alan sorun sınıfların kalabalık olması, onuncu sorun ise öğrencilerin dersin farklı yöntem ve tekniklerle işlenmesine yabancı olmasıdır. Dershaneler,²² öğrencilerin tarih dersiyile ilgili sahip olduğu ön yargılar (tarih dersinin ders olduğuna dair) ve ders kitabından kaynaklanan sorunlar da öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar arasında yer almaktadır.

Dershanelerle ilgili karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak görüş belirten E₁ “Çocuklar hep özellikle 10. sınıf,11. Sınıftan itibaren hep derslane mantığı ile hareket ediyor ve dershaneye gidiyorlar... Öğrenci eğitim hayatını okula göre değil de dershaneye göre şekillendirmeye çalışıyor, bu yönüyle bizim büyük bir sıkıntımız oluyor” demiştir.

8.TARİH ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM YÖNTEM-TEKNİKLERİYLE İLGİLİ ÇALIŞMA VE GELİŞMELERİ TAKİP ETME DURUMLARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri takip etme durumları hakkındaki görüşleri sorulmuş, elde edilen bulgular aşağıda tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Tarih öğretmenlerinin öğretim yöntem-teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri takip etme durumlarıyla ilgili görüşleri

Görüşler	f	%
Takip etmiyorum	7	35
Kısmen takip ediyorum	7	35
Takip ediyorum	5	25
Kesin cevap vermeyenler	1	5
Toplam	20	100

²² Bu çalışma dershanelerin temel liselere dönüştürüldüğü 1 Eylül 2015 tarihinden önce yapılmıştır.

Tablo 5 Tablo 5’te görüldüğü üzere görüşme yapılan tarih öğretmenlerinden öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili çalışma ve gelişmeleri takip etmediğini ve kısmen takip ettiğini belirten öğretmen sayısı 7’dir. Görüşülen tarih öğretmenlerinden 5’i öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili çalışma ve gelişmeleri takip ettiğini belirtirken, 1 tarih öğretmeni ise kesin cevap vermemiştir.

9. TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMA GELİŞMELERİ HANGİ KAYNAKTAN TAKİP ETTİKLERİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri hangi kaynaklardan takip ettikleri sorulmuş, elde edilen bulgular aşağıda tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Tarih öğretmenlerinin tarih öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili çalışma ve gelişmeleri hangi kaynaktan takip ettikleriyle ilgili görüşleri

Görüşler	f	%
İnternet	8	26
Kitap	5	16
Diğer öğretmenlerle fikir alış – verişi	5	16
Kurslar	2	6
Tezler	2	6
Dergiler	2	6
TÜBİTAK’ın yarışmaları	2	6
Yönetmelikler	2	6
Konferanslar	1	3
Makaleler	1	3
Gazeteler	1	3
Toplam	31	100

Tablo 6 incelendiğinde görüleceği üzere, öğretmenler tarih öğretimi ile ilgili çalışma ve gelişmeleri en fazla internette takip etmektedirler. Öğretmenlerin ikinci sırada faydalandıkları kaynaklar, kitaplar ve diğer öğretmenlerle fikir alış – verişi yapmadır. Öğretmenlerin üçüncü sırada faydalandıklarını belirttikleri kaynaklar ise kurslar, tezler, dergiler, TÜBİTAK’ın yarışmaları ve yönetmeliklerdir. Öğretmenlerin son sırada faydalandıklarını ifade ettikleri kaynaklar ise konferanslar, makaleler ve gazetelerdir.

10. TARİH ÖĞRETMENLERİNİN TARİH ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMA VE GELİŞMELERİ TAKİP ETMEME NEDENLERİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Görüşme yapılan 20 tarih öğretmenine öğretim yöntem ve gelişmelerini takip etmeme nedenlerine ilişkin görüşleri sorulmuş, elde edilen bulgular aşağıda tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Tarih Öğretmenlerinin Tarih Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Çalışma ve Gelişmeleri Takip Etmeme Nedenleriyle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Yapılan çalışmalardan habersiz olduğu için	3	27
Ders yükü fazla olduğu için	1	9
Öğrenciler isteksiz olduğu için	1	9
Teknolojinin kullanımı başarısız olduğu için	1	9
Kişisel çalışmalara ağırlık verildiği için	1	9
Akademik ortamdan uzak olduğu için	1	9
Kaynaklar sınırlı olduğu için	1	9
Vakit bulunamadığı için	1	9
Emeklilik dolduğu için	1	9
Toplam	11	100

Tablo 7’deki bulgulardan görüleceği üzere tarih öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri takip etmeme nedenleri arasında en fazla belirttikleri görüş yapılan çalışmalardan habersiz olmasıdır. Bu görüşte olan E₅ “Ben bu konuda ciddi bir çalışma ve gelişme

olduğunu düşünmüyorum. Ya da ben mi takip edemiyorum bilmiyorum” demiştir. Benzer görüşte olan E11 ise “Yani bu olabildiğince fazlada bir gelişme olduğunu zannetmiyorum pek bilmiyorum. Yani fazla bir şey yok” demiştir.

11. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan tarih öğretmenlerinin büyük bir kısmının (%25) tarih dersinin geleneksel amaçları gerçekleştirmek için öğretildiğini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenler tarih dersinin daha çok geçmişten alınan derslerle geleceği yönlendirmek, vatandaş yetiştirmek ve değer aktarımını sağlamak gibi disiplin dışı amaçlar için öğretilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Görüşme yapılan öğretmenlerin çok az bir kısmı ise (%5) tarih dersiyle “üst düzey düşünme becerilerini geliştirmenin” amaçlandığını belirtmiştir. Ulaşılan bu bulgular Turan (2015) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen bulgularla benzerdir. Bu çerçevede Turan (2015)’ın öğretmen görüşlerine göre lise tarih dersinin amaçlarının öğrencilere kazandırılmasına yönelik yaptığı araştırmasında, tarih derslerinde, öğrencilere tarihçilik becerilerinden ziyade “vatandaşlık bilinci edinme” gibi geleneksel amaçların daha yüksek oranda kazandırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Yine Dinç (2006) tarafından mevcut lise öğretim programı ve tarih öğretiminin amaçlarıyla ilgili tarih öğretmen adayı, tarih öğretmeni ve tarih eğitimcilerinin görüşlerini incelediği çalışmasında elde ettiği bulgulardan, katılımcıların tarih öğretiminin disiplin içi amaçlarının programda bulunması gerektiği görüşünde oldukları ve katılımcıların, öğrencilere millî kimlikler kazandırılması ve onların iyi birer vatandaş olarak yetiştirilmesi gibi tarih öğretiminin disiplin dışı amaçlarına da vurgu yaptıkları anlaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan görüşme yapılan tarih öğretmenleri büyük oranda (%65) lisans eğitiminde aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili dersleri yetersiz bulduğu belirlenmiştir. Arı (2010) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının ilköğretim programını uygulayabilmeleri için gereken bilgi ve becerileri yeterince kazanamadan mezun oldukları anlaşılmıştır. Bu bulgunun araştırmadan elde edilen bulguları desteklediği görülmektedir. Ancak “Öğretmenlerin gelecek nesli nitelikli yetiştirebilmeleri için kendilerinin de nitelikli olarak yetişmeleri gerekmektedir” (Gündüz ve Odabaşı, 2004, s.44). Bu çerçevede öğretmenlerin sahip oldukları niteliklerin en büyük belirleyicisi lisans eğitimlerinde aldıkları eğitimin niteliğidir. Görüşme yapılan tarih öğretmenleri lisans eğitimlerinin özellikle uygulama boyutunda yetersiz olduğunu ve lisans eğitiminde sadece teorik bilgileri edinmenin tek başına bir anlam taşımadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşünü Baskan, Aydın, ve Madden (2006) tarafından yapılan Türkiye’de uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme modelinin ABD, Almanya ve Japonya gibi ülkelerle karşılaştırıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlar desteklemektedir. Bu bağlamda belirtilen araştırma sonucunda Türkiye’de eğitim fakültelerine öğrenci seçme sürecinden başlayarak öğretmen yetiştirme sisteminin yeniden gözden geçirilmesi, öğretmenlik programları derslerinde öğretmenlik meslek bilgisi, genel kültür ve okullarda yapılan uygulamalara verilen ağırlığın artırılması ve lisans eğitiminin sonunda uygulama sınavları yapılarak öğretmenlerin performanslarını göstermelerinin sağlanması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulardan görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde en fazla anlatım, soru - cevap ve tartışma yöntem - tekniklerini kullandığı belirlenmiştir. Bu çerçevede anlatım yönteminin tarih öğretmenlerinin tamamı tarafından kullanıldığı, soru ve cevap yöntem - tekniğinin ise öğretmenlerin neredeyse tamamı tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu esasen tarih öğretmenlerinin büyük kısmının “tarih dersinin geleneksel amaçlar için öğretilmesi” görüşünde olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Tarih öğretimiyle geleneksel amaçların (nitelikli insan yetiştirme, değer aktarımını sağlama vb.) gerçekleştirilmesi amaçlandığında bu amaçlara ulaşmak için ağırlıklı olarak anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel yöntemler kullanılmakta ve bu durumda öğrenci merkezli çağdaş yaklaşımlara daha az yer verilmesiyle sonuçlanmaktadır.

Görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde sırasıyla, öğrencilerin ilgi ve isteksizliği, müfredatın yoğunluğu ve zaman sıkıntısı, öğrenci seviyesinin istenilen düzeyde olmaması, öğrenci

ilgi ve dikkatinin dağılması, okulun / sınıfın fiziki yetersizliği, öğretmenin yeterli uygulama becerisine sahip olmayışı, öğrencinin derse çalışmadan gelmesi gibi sorunları daha sık belirttikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin derse karşı ilgisizliğini ortadan kaldırmak için öğretmenlerin yöntem-teknik kullanımında çeşitliliğe gitmesi gereklidir. Dilek (2002)'in de belirttiği gibi:

“Geleneksel olarak sosyal bilgiler veya tarih derslerinde bilginin ön planda tutulması ve öğretimde klasik tekniklere başvurulması bu derslere öğrencilerin ilgi duymamasının başlıca sebeplerini oluşturur. Tarihsel konular problem haline getirilmedikçe ve öğrencilere düşünmeleri için fırsat verilmedikçe bu derslere olan ilgisizlik artacağı gibi, tarih veya sosyal bilgiler öğretmenin bu dersin neden öğretildiğine dair gerekçeleri de inandırıcılığını kaybedeceğe benziyor” (s.103-104).

Öğretmenlerin öğretim yöntem-tekniklerini uygularken karşılaştıklarını belirttikleri “müfredatın yoğunluğu ve zaman sıkıntısı” problemi pek çok araştırmada ortaya çıkan bir sorundur. Örneğin Safran (2002) tarafından yapılan araştırmada öğretim programının ders saatine göre yoğun olması, programın öğrenci gelişim ve değişimine uygun olmaması, tarih öğretiminde karşılaşılan sorunlar arasında yer almıştır.

Bu soruna çözüm olması için MEB tarafından 2017/2018 eğitim-öğretim yılında 1-5 ve 9. sınıf düzeyinde öğretim programları yenilenmiş ve içinde bulunduğumuz (2018/2019) eğitim-öğretim yılı itibarıyla ise bütün sınıf düzeylerinde öğretim programları yenilenmiştir. Bu bağlamda yoğun siyasi tarih ağırlıklı 10. Sınıf tarih dersi öğretim programının içerdiği sosyal ve kültürel konular programa yeni konular 11. sınıf Türk Kültürü ve Medeniyeti Tarihi isimli dersin içeriğini oluşturmuş ve böylece 10. sınıf öğretim programının yoğunluğu azaltılmaya çalışılmıştır. Yapılan bu değişikliğin uygulamaya nasıl yansıdığı üzerine çalışmalar yapılabilir böylece gerçekleştirilen bu değişikliğin öğretmenlerin araştırmalarda sıklıkla belirttikleri içeriğin yoğun olması sebebiyle programda yer alan konuların belirlenen zamanda yetiştirilememesi sorununun çözümüne katkı sağlama durumu ortaya çıkarılabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular tarih öğretmenlerinin öğretim yöntemleri ile ilgili çalışma ve gelişmeleri yeterince takip etmediğini göstermektedir. Bu doğrultuda öğretmenlerin mesleki gelişmelerine katkı sağlamaları için alanlarıyla ilgili çalışmalarını takip etmeleri mesleki dinamizmi yakalamalarında ve bunu sınıf ortamına yansıtılmaları noktasında önemlidir. Görüşme yapılan öğretmenler tarih öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili çalışma ve gelişmeleri en fazla internette takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmenlerin öğrenme öğretme sürecine ilişkin bilgilerini, bakış açılarını zenginleştirerek “olabilecek en iyi öğretmen olmak için kendimi nasıl geliştirebilirim?” (<https://www.edutopia.org>) Sorusunu kendilerine sormaları tarih öğretimiyle belirlenen hedeflere ulaşmada önem taşımaktadır.

Tarih öğretmenlerinin öğretim yöntemleri ile ilgili çalışma ve gelişmeleri takip etmeme nedenleri içinde en fazla belirttikleri görüş ise, “yapılan çalışmalardan habersiz olma” dır.

Genel olarak araştırma sonuçları değerlendirildiğinde tarih öğretmenlerinin geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmalarının ve yöntem-teknik kullanımında çeşitliliğe gitmemelerinin sebeplerinin; tarih dersiyle geleneksel amaçların gerçekleştirilmesinin amaçlanması, öğrenci isteksizliği, müfredatın yoğun olması ve öğretmenlerin öğretim yöntem teknikleriyle ilgili çalışmalarını yeterince takip etmemesi olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmanın sonucunda şu önerilere yer verilebilir:

1.Tarih öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili derslerin yeterliliği artırılabilir. Bu bağlamda tarih öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerinin okullarda yaptıkları uygulamaların lisans eğitimlerinin ilk yıllarından itibaren başlaması ve bu uygulamaların kapsamının genişletilmesi sağlanabilir. Böylece öğretmen adaylarının teorik olarak öğrendikleri öğretim yöntem ve tekniklerini pratikte uygulamaları sağlanarak okul uygulamaları dersinin amacına ulaşılması sağlanabilir.

2. Bu çerçevede öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin teşvik edilmesi, lisans eğitiminden başlayarak ve sonrasında mesleğe atıldıklarında devam ettirilmesi gereken bir süreç olarak ele alınmalıdır. Bu çerçevede öğretmen yetiştiren kurumların ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortak bir anlayış geliştirmesi önemlidir. Böyle bir anlayış öğretmenlerin mesleki gelişime yönelik içsel motivasyonlarını da pekiştirmelerine de katkı sağlayabilir.

3. Öğretmenlerin kendi alanlarıyla ilgili çalışmalarını takip etmelerini sağlayacak, eğitim ve öğretim alanında, özelde tarih öğretimi alanında ortaya çıkan yeni yaklaşım, yenilik ve değişimlerin ders sunum örneklerinin ve materyallerinin yer aldığı uzmanlar tarafından hazırlanan web sayfalarının oluşturulması öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca öğretmenlere mesleklerindeki çağcıl anlayışları ve öğretim uygulamalarını tanıttık, teori ve uygulamanın bir arada olduğu periyodik olarak gerçekleştirilen atölye çalışmaları (workshop) hazırlanarak öğretmenlerin bu çalışmalara katılımının sağlanması faydalı olacaktır.

4. Tarih öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili aldıkları derslerde, ortaöğretim tarih dersi müfredatında yer alan konuların çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri ile nasıl işleneceğine ilişkin uygulamalar yapılabilir.

5. Öğretmenlerin sıklıkla belirttikleri zaman / müfredatın yoğunluğu çözümü için ortaöğretim düzeyinde tarih dersinin ders saatleri artırılabilir, müfredatın yoğunluğunu azaltma çalışmalarının öğretim ortamına yansması üzerine çalışmalar yapılabilir.

6. Öğrencilerin tarih dersine karşı olan ilgi ve isteksizliği sorununun çözümü için tarih dersleri öğrencilere disiplin içi amaçları kazandırmaya yönelik, tarihsel düşünme becerilerini kazandırmaya dönük olarak işlenebilir. Böyle bir yaklaşım tarihsel bilgilerin nesnel gerçekler olarak ele alınmasından ziyade, öğrencilerin tarihçilerin tarihsel bilgiyi üretme deneyimini yaşamalarını ve tarih dersine ilgi duymasını sağlayacaktır.

8. Öğretmenlerin yöntem-teknik çeşitliliğine gidebilmeleri için sınıf mevcutları azaltılabilir. Drama, proje, problem çözme yöntem – tekniklerinin kullanabilmesi için okulların fiziki alt yapıları iyileştirilebilir bu bağlamda tarih sınıfları oluşturularak bu sınıflar için gerekli her türlü materyal (dokümanlar, tarihsel fotoğraflar, kaynak kitaplar, tarihsel film ve belgeseller vb.) okullara gönderilebilir.

KAYNAKÇA

Akturan, U. ve Esen, A. (2008). Fenomenoloji. Baş, T. ve Akturan, U. (Yaz.) *Nitel araştırma yöntemleri NVivo 7.0 ile nitel veri analizi* içinde (83 – 98). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Arı, A. (2010). Öğretmen adaylarının ilköğretim programlarıyla ilgili eğitim fakültelerinde kazandıkları bilgi ve beceri düzeylerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (29), 251 – 274. http://www.ide.konya.edu.tr/egtfakdergi/Sayilar/sayi29/15_AsimAri_251-274.pdf adresinden 06. 10. 2013'de alınmıştır.

Arsal, Z. (2004). Ülkemizi 21. yüzyıla hazırlayacak ve kazandıracak öğretmen tipinin özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 99-116. <http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/download/837/1515> adresinden 06. 03. 2013'de alınmıştır.

Aziz, A. (2008). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri. (4. Basım). Ankara: Nobel Yayınları

Balay, R. (2004). Küreselleşme bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/144/1022.pdf> adresinden 05.02.2013'de alınmıştır.

Baskan, G. A., Aydın, A. ve Madden, T. (2006). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 35-42. <http://sosyalbilimler.cukurova.edu.tr/dergi/dosyalar/2006.15.1.266.pdf> adresinden 04.10.2013'de alınmıştır.

Bilen, M. (2002). *Plandan uygulamaya öğretim*. (6. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık

- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41 http://www.zgefdergi.com/Makaleler/884159134_11_03_Cakmak.pdf adresinden 02.25.2013’ de alınmıştır.
- Çelikkaya, T., Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741- 758. [http://http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2009-22\(2\)/M24.pdf](http://http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2009-22(2)/M24.pdf) adresinden 10.09.2013’de alınmıştır.
- Çınar, O., Teyfur, E., ve Teyfur, M. (2006). İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ve programı hakkındaki görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (11), 47-64. <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/8290-20110628172837-ocinar.pdf> adresinden 12.09.2013’de alınmıştır.
- Erciyeş, G. (2007). Öğretim yöntem ve teknikleri. Ş. Tan (Ed.). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (Birinci Baskı) içinde (s. 167- 253). Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Dilek, D.(2002). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Dinç, E. (2006). Tarih eğitimcilerinin mevcut tarih müfredat programı ve tarih öğretiminin amaçları hakkındaki görüşleri. *Ahi Evran Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 7(2), 263-276.
- Gündüz, Ş. ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi çağında öğretmen adaylarının eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin önemi. *The Turkish online journal of educational technology*, 3 (1), 43 – 48. <http://www.tojet.net/articles/v3i1/317.pdf> adresinden 10.05.2013’te alınmıştır.
- Kuş, E. (2003). *Nicel – nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB (2015). *Ortaöğretim 9, 10,11 ve 12. sınıflar tarih dersi öğretim programı* Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
- MEB (2007) *Ortaöğretim 9. sınıf tarih dersi programı* Ankara: MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.
- MEB (2018) *Ortaöğretim 9, 10,11 ve 12. sınıflar tarih dersi öğretim programı* Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Safran, M. (2002). Orta öğretim kurumlarında tarih öğretiminin yapı ve sorunlarına ilişkin bir araştırma. *Türk Yurdu Dergisi*, 22 (175), 73-79.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme: öğretim yöntem ve teknikleri ölçme ve değerlendirme. KPSS el kitabı*. (3. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tok, T.N. (2007). Etkili öğretim için yöntem ve teknikler. A. Doğanay. (Ed.). *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (s. 161 – 214). Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Turan, R. (2015). Tarih öğretmenlerinin lise tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeylerine ilişkin görüşleri: (Ankara ili örneği). *Turkish Journal of Educational Studies*, 2 (3): 139-180.
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). *Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (2), 541-550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızlar, M. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (1. Basım). Ankara: Pegem Yayınları
<https://www.edutopia.org> adresinden 25.07.2019 tarihinde alınmıştır.